

Finska domar i brottmål 1961—1969

Av justitierådet VIKING MODEEN, Helsingfors

Tidigare översikter över kriminalrättsliga avgöranden i Finland har ingått i denna tidskrift år 1954 (s. 327—332) för tiden 1945—47, år 1955 (s. 318—327) för perioden 1948—50, år 1960 (s. 43—52) omfattande tiden 1951—57 samt år 1963 (s. 239—243) för tiden 1958—60. Dessa översikter ha utarbetats av justitierådet Bertel Schwindt. Nu föreliggande översikt, den femte i ordningen, berör dylika avgöranden under åren 1961—69. Då denna översikt hänför sig till en så pass lång tidsperiod har det visat sig nödvändigt att företaga ett urval av de straffrättsliga avgörandena under sagda period och då lämna en kort redogörelse för de domar, som måhända ha ett större intresse.¹⁾

Gärningsmannaskap.

1. A hade tillsammans med tre andra män tvingat en flicka, som fyllt 15 men ej 17 år, till lägersmål, varvid då någon av dem hade samlag med flickan de övriga fasthållit henne, dock sålunda, att en av männen begick sitt brott utan de andras medhjälp. A hade på så sätt två gånger lägrat flickan. HovR dömde A för fortsatt våldtäkt samt i en gärning därmed begånget fortsatt brott, som innefattade lägersmål med person, som fyllt 15 men ej 17 år, samt medhjälp till sistnämnda brott. HD: enär den A tillräknade fortsatta våldtäkten, vartill han gjort sig saker förutom genom att två gånger själv hava samlag med flickan även genom att fasthålla denna medan två av de andra männen hade lägersmål med henne, omfattade även sistnämnda förfarande i sin helhet, och A sålunda icke kunde särskilt tillräknas medhjälp till lägersmål med person, som fyllt 15 men ej 17 år, dömdes A för delvis i en gärning begångna fortsatt våldtäkt och fortsatt lägersmål med person, som fyllt 15 men ej 17 år. II 44/1964.

HD ansåg alltså, att fasthållandet av flickan icke borde tillräknas A även såsom medhjälp till lägersmål med person, som fyllt 15 men ej 17 år, enär fasthållandet ingår i det fortsatta våldtäktsbrottet.

Medelbar gärningsman.

2. A hade i avsikt att undgå erläggande av läkararvode och sålunda för att bereda sig nytta ringt ett apotek och uppgivande

¹⁾ Såsom i tidigare redogörelser hänvisa siffrorna till Högsta domstolens (HD) redogörelser och meddelanden, varvid I betecknar redogörelser och II meddelanden. — Förkortningar: HR = häradsrätt, RR = rådstuvurätt och HovR = hovrätt.

sig vara „doktor B“ meddelat apoteket ett recept, enligt vilket åt A kunde säljas 50 st. Amytaltabletter, vilka erhållas endast mot recept. I anledning av det av A meddelade receptet hade å apoteket avfattats ett s.k. telefonrecept, enligt vilket åt A hade försållits sagda tabletter. De lägre instanserna förkastade åtalet, enär A genom sitt förfarande icke kunde anses ha gjort sig skyldig till straffbar handling. HD: enär A på förenämnt sätt från apoteket orättmätigt förskaffat sig Amytal benämnt sömmedel, som var ett giftigt ämne, och då sagda sömmedel på grund av de av A givna vilseledande uppgifterna i god tro överlämnats åt denne och A:s förfarande sålunda borde bedömas såsom om han själv utan laga rätt sålt läkemedlet, bötfälldes A med stöd av 44 kap. 4 § 1 mom. strafflagen. Enligt sagda lagrum straffas den som utan laga rätt bl. a. åt annan överlåter gift eller annat sådant livsfarligt ämne. *II 31/1962.*

Anstiftan.

3. A hade vid särskilda tillfällen uppsåtligen uppmanat B att inför domstol å vittnesed avgiva osann utsaga, vilket B sedermera även gjort. A:s brottsliga förfarande tillräknades honom endast såsom anstiftan till avgivande av osann utsaga. De lägre instanserna hade ådömt A straff för fortsatt anstiftan till sagda brott. *II 118/1962.*

4. Då flygsoldaten A och beväringundersergeanten B såsom passagerare i en lastbils, varmed transporterades soldater, styrhytt under färden med åberopande av bilen framförande flygsoldaten C:s körskicklighet, djärvhet och självmedvetande samt medelst denne upphetsande och eggande uttalanden, åt vilka A givit eftertryck genom att med sin fot trycka på bilens gaspedal, uppsåtligen förlett C att framföra bilen i strid mot gällande bestämmelser samt med grov vårdslöshet, varigenom visats uppenbar likgiltighet för andra människors säkerhet, och då A:s och B:s anstiftan, varmed dessa fortsatt även efter det de märkt, att C på grund av denna förmåtts till ett dylikt framförande, medverkat bland annat till att några soldater avlidit och andra erhållit svåra eller mindre än svåra kroppsskador, dömdes A och B för anstiftan till i en gärning begångna brytande mot tjänsteplikt och grov ovarsamhet i trafik samt för med sagda anstiftan i en gärning begångna dödsvållande samt vållande av svår och mindre än svår kroppsskada. *II 83/1968.*

I detta rättsfall har HD tagit ställning till frågan om huruvida enligt strafflagen anstiftan till ett kulpost brott är möjlig. I finsk doktrin har rätt allmänt ansetts, att anstiftan enligt strafflagen innebär ett uppsåtligt bestämmande av en annan till en av denne uppsåtligen begångna handling. (Så Forsman, Straffrättens allmänna läror 1893 s. 203, Serlachius, Suomen riksoikeuden oppi-

kirja I 1919 s. 166 o.f. samt Grotenfelt: Kommentar till strafflagen s. 122). Enligt denna åsikt straffas anstiftare till kulpost brott såsom medelbar gärningsman. I huvudsak av samma åsikt är Honkasalo, som dock gör undantag för brott, vilka förutsätta personligt utförande (t. ex. mened), vid vilka alltså anstiftan till kulpost brott kunde ifrågakomma (Suomen rikosoikeus. Yleiset opit II s. 195 o. 209). En motsatt åsikt har framförts av Sundström-Salmiala, som anser, att enligt strafflagen anstiftan till ett kulpost brott är möjlig.

Medhjälp.

5. A och B hade instämt C att vittna i ett mål medvetna om att denne skulle i sitt vittnesmål komma att hemlighålla en på sak verkande omständighet. Då C sedermera inför rättä hemlighöll sagda omständighet ådömdes A och B, vilka icke visats hava anstiftat C till sagda hemlighållande, straff för medhjälp till å vittnesed avgiven osann utsaga. *II 64/1967.*

Fortsatt brott eller icke.

6. A hade uppsåtligen uppmanat B och C, B 2/5 1961 samt C 23/10 1961, att inför domstol å vittnesed avgiva osann utsaga, vilket B och C sedermera även gjorde. A ansågs hava gjort sig skyldig till två anstiftan till avgivande av osann utsaga. Två justitieråd ansågo, att fortsatt anstiftan till avgivande av osann utsaga förelåg. *II 46/1966.*

7. Den åtalade, som genom att lämna falska uppgifter om sig själv och avgiva löfte om ingående av äktenskap i augusti 1944 tillnarrat sig pengar av tvenne kvinnor, ådömdes straff för två bedrägeribrott. *II 43/1965.*

I sistnämnda två rättsfall ansåg HD alltså, att fortsatt brott icke förelåg.

Preskription.

8. A hade i HR och HovR ådömts straff för i en gärning begångna lägersmål med sitt styvbarn samt för lägersmål med person, som fyllt femton men ej 17 år. Då rätten att åtala sistnämnda brott varit förfallen redan då därom gjordes anmälan till åklagarmyndighet och således innan A hade kunnat kallas att avgiva svaromål, förkastades åtalet till denna del såsom preskriberat och A ådömdes straff endast för lägersmål med sitt styvbarn. *II 51/1961.*

Denna ståndpunkt, enligt vilken i idealkonkurrensfall varje brott har sin egen preskriptionstid, har redan tidigare omfattats av praxis (Jmfr. *II 19/1958*). — Regeringen har uppgjort förslag till proposition angående förnyande av lagstiftningen om den straffrättsliga preskriptionen, i vilket förslag intagits ett särskilt

stadgande angående preskription av åtalsrätt i idealkonkurrensfall. Enligt förslaget skulle i dylika fall straff kunna ådömas för alla brott så länge som straff kan ådömas för något av dessa. Preskriptionen skulle sålunda bestämmas av preskriptionstiden för det grövsta brottet.

9. Då patentintrång inträffat under tiden mellan patentansökans inlämnande och patentets meddelande, ansågs preskriptionstiden för åtalsrätten ha begynt vid patentets meddelande, men, när patentintrång är ett målsägandebrott, borde även de stadganden som beröra rätten att åtala målsägandebrott beaktas. *II 39/1963.*

Patentintrång är ett målsägandebrott. Enligt 82 § i den numera upphävda lagen om patent 7/5 1943 (ny lag 15/12 1967) kunde talan om patentintrång anhängiggöras först då patent blivit meddelat. — Enligt finsk straffrätt är målsägandens åtalsrätt alltid underkastad den i 8 kap. 1 § strafflagen stadgade åtalspreskriptionen i brottmål. Men för målsägandebrotten gäller därjämte en särskild preskriptionstid, som löper oberoende av den allmänna preskriptionstiden och vid sidan av denna. Jämlikt 4 § 1 mom. i sagda kapitel är rätten att åtala eller till åtal anmäla ett målsägandebrott förfallen, om åtal eller anmälan därtill icke sker inom ett år efter den dag, då målsäganden erhållit kunskap om brottet. Stadgandena om särskild preskriptionstid för målsägandebrott gälla endast målsäganden, icke allmän åklagare. Om sålunda åtalsanmälan rörande ett målsägandebrott gjorts inom laga tid är allmän åklagare berättigad att utföra åtalet även efter utgången av sagda tid.

Beräkning av tid.

10. A hade begått ett brott den dag han fyllde 18 år. Då A ansågs hava begått brottet som en person, den där fyllt 15 men ej 18 år, tillämpades i avseende å honom stadgandena i 3 kap. 2 § strafflagen om nedsatt straff. *II 84/1964.*

I ifrågasvarande lagrum stadgas: „Begås brott av den som fyllt femton, men icke aderton år; — — — —.“

Brott mot individens liv.

11. Allmän åklagare anförde vid HR, att sedan A med B överenskommit om att göra våldsamt motstånd mot och med pistolskott döda alla de polismän, som komme för att anhålla dem i anledning av en del brott de begått, och polismännen C, D, E och F anlant i avsikt att anhålla dem i en villabyggnad, var de då befunno sig, hade A, medan B avskjöt talrika skott mot C och D, uppsåtligen i avsikt att döda mot E och F avskjutit åtminstone ett skott, som träffat E i vänstra nyckelbenet och halsen. I anled-

ning härav yrkade åklagaren, att A skulle ådömas straff för fyra mordförsök och fortsatt våldsamt motstånd mot tjänsteman i tjänsteutövning. — HR ansåg att A:s förfarande borde tillräknas honom såsom ett mordförsök och ådömde A straff för mordförsök. — HovR, varest åklagaren och A sökte ändring: enär icke visats, att A vid ifrågavarande tillfälle skulle gjort sig saker till mordförsök, utan honom måste tillräknas, att han med våld gjort motstånd mot E och F, vilka anlant för att anhålla A och B, och då uppsåtligen med pistol avskjutit ett skott mot E med påföljd att denne erhållit i åtalet omförmäld kroppsskada, som borde anses för mindre än svår, dömdes A för våldsamt motstånd mot tjänsteman i tjänsteutövning och under synnerligen försvårade omständigheter begången misshandel, varav följt mindre än svår kroppsskada, vilka brott begåtts i en gärning. — HD, varest åklagaren sökte ändring, ansåg utrett, att A vid omförmälda tillfälle, medan E och F försökte anhålla honom, med pistol avskjutit ett skott mot E, som närmat sig honom, fastän A vid gärningens begående måste hava insett, att E:s död kunde bliva en följd därav. Enär A sålunda borde anses hava handlat i avsikt att döda och hans gärning, då denna icke visats hava utförts med berätt mod, måste anses hava skett i hastigt mod, dömdes A för i en gärning begångna försök till viljadråp och våldsamt motstånd mot tjänsteman i tjänsteutövning. Två justitieråd fastställde HovR:s utslag. *II 33/1963.*

Målet handlades och avgjordes innan 21 kap. strafflagen ändrades genom lagen 14/7 1969.

12. A hade uppsåtligen misshandlat B genom att flere gånger slå denne med knytnäven i huvudet med påföljd att B, som en stund härefter begivit sig med en roddbåt ut på sjön, på grund av hjärnblödning som uppkommit i anledning av misshandeln plötsligt förlorat medvetandet, vartill dock medverkat B:s berusade tillstånd och en gammal skada i hjärnan jämte förkalkning av blodkärlen i denna, samt fallit ur båten i sjön och omkommit. Enär misshandeln ansågs vara av sådant slag, att A icke haft sannolika skäl att antaga, att av densamma skulle följa död eller svår kroppsskada, fälldes A till straff för misshandel med dödlig utgång, men då även nyssnämnda orsaker medverkat till B:s död jämkades skadeståndet. *II 52/1964.*

Målet handlades och avgjordes innan 21 kap. strafflagen ändrades genom lagen 14/7 1969.

13. A hade i sin bostad på B:s begäran givit denne 97 procentig isopropylalkohol till förtäring samtidigt som han även själv drack en mindre mängd av samma vätska, om vars giftighet han icke visats ha varit medveten. Sedan B inmundigat mera än 3 kaffekoppar eller sammanlagt ungefär 300 milliliter av sagda vätska och i anledning härav förlorat medvetandet samt förblivit

liggande på golvet, hade A på kvällen samma dag omkring kl. 20 transporterat B, som fortfarande var medvetlös, till dennes bostad och lämnat denne där ensam för natten med påföljd, att B sagda natt avlidit av isopropylalkoholförgiftning. Enär A, då han gav B till förtäring sagda vätska, som han erhållit endast för utvärtes bruk, i så pass stor mängd och inom en så kort tidsrymd, bort beakta, att B:s hälsa kunde taga skada därav, och A, då han lämnade B, vilken redan varit medvetlös 6 timmar, ensam i sin lägenhet med beaktande av B:s tillstånd bör anses hava förfarit vårdslöst, och A medelst förenämnda dels ovarsamma, dels vårdslösa förfarande sålunda hade vållat B:s död, fälldes A till straff för dödsvållande. *II 48/1966.*

14. Gaspistol ansågs vara i 21 kap. 13 § strafflagen avsett skjutvapen. Ett justitieråd var av avvikande mening. *II 109/1967.*

Sedan 21 kap. strafflagen ändrats lagen 14/7 1969 stadgas om livsfarligt vapen i sagda kapitel 14 §.

Inbrott och stöld.

15. Den åtalade hade i avsikt att stjäla klättrat upp på balkongen till en lägenhet och slagit sönder balkongfönstret, men därvid blivit gripen. Då den åtalade ännu icke skulle kunnat intränga i lägenheten genom det hål han slagit i fönsterrutan, tillräknades gärningen honom såsom inbrottsförsök. *II 90/1967.*

16. Den åtalade hade i avsikt att stjäla gods som fanns i en låst bil slagit sönder bilens ventilationsfönster. Då i målet ej styrkts, att den åtalade innan han avlägsnat sig från platsen skulle ha försökt taga nämnda gods i sin besittning eller att han med hänsyn till den gjorda öppningens trånghet skulle ha berett sig tillträde till bilen och sålunda möjlighet att komma åt godset, tillräknades gärningen honom såsom försök till inbrott. *II 17/1969.*

17. A hade brutit sig in i en butikslokal i avsikt att där tillgripa särskilda förnödenheter. Enär A då polisen ertappade honom i butiken ännu icke hunnit slutföra insamlandet av de förnödenheter han haft för avsikt att tillägna sig, ådömdes A straff för försök till grov stöld. *II 120/1963.*

18. A hade inträtt i en buss genom att trycka inåt dess dörr, som var stängd medelst en med tryckluft fungerande stängningsanordning, samt tillgripit i bussen befintlig egendom. Enär inträngandet icke kunde anses för inbrott tillräknades gärningen A såsom snatteri. Två justitieråd ansågo, att grov stöld förelåg. *II 47/1963.*

19. A färdades jämte B och C i en hyresbil, som framfördes av D. Sedan B stigit av från bilen fortsatte A och C färden och då dessa efter en stunds förlopp i sin tur stego av från bilen till-

grep A några sedlar, som B av misstag fällt i bilens golv. A ådömdes straff för stöld. *II 78/1965.*

20. Tillgrepp av till kapitalräkning hörande motbok ansågs såsom stöld. *II 39/1964.*

Rättsfallen 15 och 16 äro belysande för praxis inställning till frågan om när försök till inbrott, när åter fullbordat inbrott föreligger. I 28 kap. 3 § strafflagen stadgas: „Hvar, som i afsikt att stjäla — — — med våld bryter sig in i gård, hus, fartyg eller stängt förvaringsrum — — — straffes, om stöld eller försök dertill icke tillika sker, för inbrott — — —.“ I sagda rättsfall hade den åtalade ännu icke hunnit „bryta sig in“; hade han i förstnämnda rättsfall berett sig en så vid ingång, att han haft möjlighet att därigenom intränga i huset, hade fullbordat brott förelagat. Rättsfall 17 är av betydelse för frågan huru gränsen mellan inbrottsstöld, som enligt finsk rätt är grov stöld, och försök till inbrottsstöld bör uppdragas. Hade den åtalade redan tillegnat sig alla de förnödenheter han haft för avsikt att tillgripa sålunda, att de kunde anses ha övergått i hans besittning, hade han tydligen dömts för grov stöld. — I detta sammanhang förtjänar påpekas, att lagberedningen nyligen uppgjort förslag till ändring av stadgandena rörande vissa förmögenhetsbrott. Enligt förslaget vore det ej skäl att bibehålla inbrott såsom en särskild brottstyp. Ur kriminalpolitisk synpunkt vore tillfyllest, att ett inbrott, som skett i avsikt att omedelbart begå en stöld, skulle tillräknas gärningsmannen som försök till stöld; ett inbrott som innebure endast en förberedelse till stöld kunde beroende på förhållandena i de flesta fall straffas antingen som skadegörelse eller hemfridsbrott (publikation N:o 8/1970).

I rättsfall 18 torde HD:s majoritet utgått ifrån att bussägaren icke försett bussdörren med omförmälda stängningsanordning i avsikt att skydda i bussen befintlig egendom mot tillgrepp utan att han av andra orsaker, väl närmast ur trafiksäkerhetssynpunkt, försett bussen med en dylik anordning.

I rättsfall 19 har HD tydligen ansett, att B:s besittning av sedlarna endast tillfälligtvis avbrutits. A hade ju allt skäl att antaga, att B skulle återkomma och söka sina sedlar.

I rättsfall 20 har HD omfattat ståndpunkten, att föremålet för stöld ej behöver hava förmögenhetsvärde. Endast kapitalräkningsinnehavaren eller den han befullmäktigat därtill är berättigad att göra uttagning från kontot. Vid öppnande av kapitalräkning kan, men behöver ej åt kontoöppnaren utgivas en motbok. Denna är alltså icke en handling som berättigar till användning av kontot utan endast ett kontoutdrag och överensstämma anteckningarna i motboken och å det i bankinrättningens värjo befintliga kontokortet icke, så äga anteckningarna å detta sist-

nämnda bevisvärde. — I detta sammanhang må nämnas, att HD redan på 1930 talet intog ståndpunkten, att tillgrepp av sparbanksbok är stöld. En dylik motbok är dock ett legitimationspapper. Innestående medel utlämnas åt den, som innehar och uppvisar sparbanksboken, därest icke vid insättningen förbehåll gjorts. I rättsfall II 29/1931 befanns utrett, att A olovligen tillgripit en sparbanks motbok lydande å 4.224 mark. Då, enär ej av handlingarna annat framgått, enbart innehavet av motboken medfört för A möjlighet att uttaga å motboken innestående medel samt motbokens värde sålunda motsvarat beloppet av samma medel, fälldes A till straff för stöld. Se översikten 1948—50 rättsfall 34.

Försvinnning.

21. Ett bolag hade medelst kommissionsavtal överlåtit åt ett affärsföretag bl. a. televisions- och radiomottagare till försäljning mot kontant betalning eller avbetalningsvillkor med förbehåll, att kommissionsgodset förbleve bolagets egendom, att de genom försäljningen influtna penningarna skulle hållas åtskillda från företagets medel och att företaget varje måndag skulle redovisa för de medel, som under föregående vecka influtit genom försäljning av i avtalet avsett kommissionsgods efter andrag av företaget tillkommande arvode. Då föreståndaren för affärsföretaget underlåtit i omförmälda avtal förutsatt redovisning och använt de genom försäljningen influtna medlen för företagets räkning, ådömdes han straff för fortsatt försvinnning. II 87/1964.

29 kap. 1 § strafflagen stadgar: „Tillägnar man sig, utan laga rätt, annans löseegendom vilken man har i sin värjo, straffes för försvinnning. —“. I förevarande fall torde affärsföreståndaren tillgripit de genom försäljningen influtna medlen. Dessa vore då att anse såsom penningar, dem bolaget anförtrott i affärsföretagets vård. Praxis har även tidigare intagit denna ståndpunkt. Hurudan vore situationen, om affärsföreståndaren före tillgreppet blandat de influtna medlen med affärsföretagets egna penningmedel? Efter sammanblandningen kunde ju de med företagets medel förenade penningarna icke mera individualiseras och vore civilrättsligt att betrakta såsom företagets egendom. Praxis har varit benägen att även i detta fall döma tillgriparen för försvinnning ehuru man då varit tvungen att operera med ett särskilt „straffrättsligt äganderättsbegrepp.“ I nyare finsk doktrin har förevarande fråga behandlats av bl. a. Honkasalo (Suomen rikosoikeus. Erityinen osa 1, 2 s 42 och Haltuun uskotujen varain kavaltamisesta FJFT 1956 s 263 o. ff.) samt Sundström-Salmiala (Defensor Legis 1965 rättsfallsavdelningen s. 4 o. ff.). — I sitt tidigare nämnda betänkande föreslår lagberedningen ett uttryckligt stadgande om att såsom försvinnning skulle

anses ifall någon, som indrivit eller på annat dylikt sätt omhänderfått medel för vilkas värde han är annan redovisnings-skyldig, i avsikt att bereda sig fördel i egendom utan laga rätt använder sagda eller i deras ställe komna medel och sålunda äventyrar fullgörandet av sin redovisningsskyldighet.

Bedrägeri.

22. Aktiebolags verkställande direktör och styrelsemedlem, vilka vid utmätningssök, som verkställts för indrivande av bolaget påförd skatt, hemlighållit bolaget tillhöriga utmätningssökta tillgångar, fälldes till straff för bedrägeri. *II 13/1966.*

Gäldenär är pliktig att vid utmätning uppgiva alla sina utmätningssökta tillgångar. En dylik plikt kan härledes ur stadgandena om manifestationsed i 3 kap. 33 § utsökningslagen. Dylik ed kan påbjudas bl. a. då gäldenär vid utmätning befinnes sakna full tillgång till skuldens gäldande; genom eden intygar den edspliktiga, att han ej äger annan tillgång än den av honom uppgivna.

23. A hade medelst 11/5 1964 upprättat köpebrev till B och C för en köpesumma av 10.500 mk försålt sin ägande lägenhet. Då A för att bereda sig orättmätig fördel i egendom vid de köpet föregående underhandlingarna och även vid själva köptillfället förhållandevis den lägenhetens gångbara värde nedsättande och honom bekanta omständigheterna, att en järnväg, vars riktning 29/6 1961 vederbörligen fastställdes, skulle ledas sålunda, att en del av lägenhetens område komme under banvallen, och A sålunda vilselett B och C att köpa lägenheten och genom sitt förfarande åsamkat dessa förlust i penningar, fälldes A till straff för bedrägeri. *II 28/1967.*

24. A hade i egenskap av kassörska för ett bolag och utan rätt att teckna dettas firma ifyllt tre av bolagets checkblanketter, två lydande å 150 mk och en å 200 mk, försett checkerna med bolagets stämpel och sin egen namnteckning, varunder hon antecknat ordet „puolesta“ („för“), samt i avsikt att bereda sig fördel i egendom använt de sålunda förfärdigade checkerna genom att lyfta från bolagets konto i en bank 18/3 1967 150 mk, 22/3 1967 200 mk och 28/3 1967 150 mk. HR och HovR ådömde A straff för fortsatt förfalskning. HD: Enär A genom att å sagda checker anbringa sin namnteckning och under denna ordet „puolesta“ („för“) samt bolagets stämpel icke kunde anses ha förfalskat bolagets firma å checkerna, men hon medelst sagda förfarande dock hade framkallat hos banken den felaktiga uppfattningen, att hon ägde behörighet att å bolagets vägnar utställa checker att betalas av banken med belastande av bolagets konto, och hon sålunda hade, i avsikt att bereda sig orättmätig fördel

i egendom, vilselett banken att inlösa sagda checker och utbetala åt henne dessas belopp, varav för bolaget hade uppstått motsvarande förmögenhetsförlust, tillräknades sagda förfarande A såsom fortsatt bedrägeri. Ett justitieråd fastställde HovRs utslag. *II 104/1968.*

Jmfr. i översikten 1951—57 nämnda rättsfall 25 samt *II 282/1929*, i vilka rättsfall HD under förhandenvaron av nästan likadana omständigheter som i nu förevarande rättsfall ådömde straff för förfalskning av enskild urkund.

25. A hade tillsammans med sin make B vid särskilda tillfällen åren 1959—1966 i Järvenpää stad, i avsikt att bereda sig fördel i egendom, genom hemlighållande av sina bankdepositioner vilselett socialnämnden i sagda stad att utbetala åt makarna vårdbidrag till ett sammanlagt belopp av 13.452 mk 26 p. och sålunda åsamkat staden en sagda belopp motsvarande förlust i penningar. A fälldes till straff för fortsatt bedrägeri. *II 33/1969.*

Hemfridsbrott.

26. A hade i B:s ägande cafélokal under tiden för dennas öppethållande förtärt medhavda alkoholdrycker samt, då B i anledning härav uppmanat honom att avlägsna sig, utan laga skäl underlåtit att åtlyda B:s tillsägelse. A ådömdes straff för hemfridsbrott. *II 47/1962.*

27. A, som vintertid hade inträngt i en i närheten av en stad belägen sommarvilla, som då var obebodd, för att där tillbringa natten, fälldes till straff för hemfridsbrott. *II 81/1965.*

I dessa rättsfall har HD tagit ställning till spörsmålen om huruvida cafélokal och sommarvilla, där ingen för tillfället vistas, åtnjuta skydd genom strafflagens stadganden om hemfrid. 24 kap. 1 § strafflagen ger skydd åt en persons hemvist. I sagda lagrum stadgas: „Hvar, som, utan laga skäl, emot annans vilja, intränger i hans hemvist, vare sig rum, hus, gård eller fartyg antigen han dem sjelv eger eller har lof eller lega för sig, eller utan fog underlåter att på tillsägelse derifrån aflägsna sig, — — — straffes för hemfridsbrott — — —.“ Hemvist definieras Jaakko Forsman, som författade de första kommentarerna till strafflagen, såsom „sammanfattningen av de lokaliteter, hvilka kunna anses såsom en persons eller ett flertal personers, t. ex. en familjs, hem.“

Vad förstnämnda rättsfall beträffar, så torde praxis efter strafflagens ikraftträdande tämligen stricte ha hållit sig till lagens ordalydelse. Praxis har dock senare utsträckt det straffrättsliga hemfridsskyddet att omfatta även andra lokaliteter än hemvist. Sålunda har olovligt inträngande i verkstad (Justitiedepartementets utslag 23/5 1902, FJFT 1903 bilaga, utslag s.

86 a) och fabriksbyggnad (JD:s utslag 4/3 1911, FJFT 1912 bilaga, utslag s. 85 a) bestraffats såsom hemfridsbrott. I förevarande rättsfall har person, som utan laga skäl underlåtit att på uppmaning avlägsna sig från cafélokal under tiden för dennas öppethållande, ådömts straff för hemfridsbrott. Av handlingarna i målet framgår ej, om B var bosatt i sin ägande cafélokal. Utslaget gavs efter omröstning; tvenne ledamöter ansågo, att hemfridsbrott icke förelåg.

I det senare rättsfallet utgick HD tydligen ifrån, att begreppet hemvist i strafflagens mening icke förutsätter ett oavbrutet beboende. Även gård, hus och rum, som endast en del av året eller åtminstone tidvis bebos, omfattas av strafflagens stadganden om hemfrid.

Förfalskning.

28. A hade förfärdigat en falsk avskrift av ett av Tavastehus stads handelsläroverk åt honom givet mellanbetyg ävensom å avskriften förfalskat B:s och C:s namn som bevis på att avskriften vore överensstämmande med originalet samt, i avsikt att bereda sig nytta, använt sagda förfalskade handling då han hos en förening ansökte om en trafikkontrollörsbefattning, var till han även utsågs. RR dömde A för förfalskning av en med frejdebevis jämförbar enskild handling. HovR: enär ett intyg utfärdat av sagda handelsläroverk, som var underkastad statens inspektion, vore att anse som en med respass jämförbar allmän handling, ådömdes A straff för förfalskning av dylik handling. HD: enär A genom att förfärdiga en falsk avskrift av sagda betyg icke gjort sig saker till brottslig handling, men då han genom att å betyget förfalska B:s och C:s namn som bevis på att avskriften vore överensstämmande med den originala handlingen och genom att använda avskriften på anförd sätt hade med avseende å sagda överensstämmelsebevis, vilket vore att anse såsom en med frejdebevis jämförbar enskild handling, gjort sig saker till förfärdigande av falsk dylik handling, fälldes A till straff för sistnämnda brott. II 60/1965.

HD har alltså i detta rättsfall ansett, att en avskrift icke kan vara objekt för ett förfalskningsbrott; avgörandet var enhälligt. Till samma resultat kom HD i rättsfallet II 85/1959. Från tidigare år finnas dock avgöranden, enligt vilka avskrift kunde utgöra föremål för förfalskning; det senaste torde vara rättsfallet II 450/1948, för vilket redogjorts i översikten för perioden 1948—50 under nr 35. Förfalskning föreligger emellertid, om någon å en oriktig avskrift förfalskar en persons namn som bevis på att sagda avskrift vore överensstämmande med originalet. En logisk följd härav är väl att naturen av den originala handlingen icke är å sak verkande. — Strafflagen stipulerar mildare straff för

förfalskning av handlingar, vilka äro av mindre betydelse, såsom respass och andra sådana allmänna handlingar samt frejdebevis jämte andra dylika enskilda handlingar.

Trafikmål.

29. Enär A beviljats körtillstånd efter det han gjort sig skyldig till framförande av motorfordon i drucket tillstånd, kan domstol, då den ådömer A straff härför, icke förklara körtillståndet förverkat och ej heller föreskriva den tid, före vilken A icke må beviljas körtillstånd. Ett justitieråd var av avvikande mening. *II 60/1963.*

Ifrågakommande lagrum: 10 § lagen om vägtrafik 29/3 1957; 31 § 2 mom. punkt c samt 86 § 1, 4 och 6 mom. motorfordonsförordningen 4/10 1957.

30. A, som icke hade tillstånd att bedriva yrkesmässig beställningstrafik, hade med sin ägande paketbil vid särskilda tillfällen åren 1962 och 1963 befordrat en del personer och härvid uppburit i ersättning under år 1962 sammanlagt 1.000 gamla mark och under år 1963 tillhoppa 60 nymark. A bötfälldes i stöd av 65 § motorfordonsförordningen 4/10 1957, 5 § 1 mom. och 9 § lagen om vägtrafik 29/3 1957 samt 7 kap. 2 § strafflagen för fortsatt olovligt bedrivande av yrkesmässig beställningstrafik, varjämte den ekonomiska fördel om 20 nymark brottet berett A i stöd av 2 kap. 16 § strafflagen dömdes förbruten till statsverket. Två justitieråd dömde A till straff för olovligt bedrivande av yrkesmässig beställningstrafik. *II 38/1966.*

31. HR hade medelst 9/12 1966 avkunnat, laga kraft vunnet utslag dömt A i stöd av 5 § 1 mom., 8 § 1 mom. och 9 § lagen om vägtrafik 29/3 1957 samt 1 kap. 2 § och 6 § 3 punkten samt 7 kap. 1 § strafflagen för 21/6 1965 i Sverige i en gärning begångna framförande av motorfordon utan vederbörligt tillstånd och under påverkan av alkohol samt föreskrivit, att A icke kunde beviljas nytt körtillstånd före 1/1 1969. Enär åtalet mot A anhängiggjorts först efter 11/10 1966 och rätten att åtala det A tillräknade framförandet av motorfordon utan vederbörligt tillstånd, varå jämlikt 9 § lagen om vägtrafik ej kunde följa annat straff än böter eller fängelse i högst 3 månader, sålunda i enlighet med 8 kap. 1 § 1 mom. 5 punkten strafflagen varit förfallen redan före åtalets anhängiggörande, hade den person, som vid målets avgörande fungerade såsom HR:s ordförande medelst till HD ställd skrift anhållit, att HD i förenämnt avseende skulle rätta HR:s utslag. HD: enär framförande av motorfordon utan vederbörligt tillstånd utom Finland enligt finsk lag ej var en straffbar handling, undanröjde HD i stöd av 31 kap. 8 § 4 punkten strafflagen omförmälda utslag för så vitt A däri ådömts

straff för framförande av motorfordon utan vederbörligt tillstånd och dömde A, som stannade till last framförande av motorfordon under påverkan av alkohol, till straff för sistnämnda brott.

Ett justitieråd återbröt utslaget, för så vitt A däri ådömts straff för framförande av motorfordon utan vederbörligt tillstånd, av i ansökan angiven orsak. *II 40/1967.*

I förevarande rättsfall har HD alltså ansett, att stadgandena angående framförande av motorfordon utan vederbörligt tillstånd äro avsedda att tillämpas endast å finskt statsterritorium. Samma gäller måhända bestämmelserna angående ovarsamhet i trafik. HD har däremot ansett, att stadgandena angående framförande av motorfordon i drevet eller alkoholpåverkat tillstånd äro avsedda att tillämpas å sistnämnda handlingar, även om dessa begåtts å utländskt territorium.

32. En servicestations gårdsplan ansågs såsom område vilket allmänt nyttjas för samfärdsl, varför å därpå skeende trafik bör tillämpas stadgandena i lagen om vägtrafik och i stöd av sagda lag givna bestämmelser.

Avgörandet innebär tolkning av 1 § 2 mom. lagen om vägtrafik 29/3 1957 samt 2 § punkt a) i förordningen om vägtrafik 4/10 1957. *II 55/1967.*

Villkorlig straffdom.

33. A, som medelst HR:s 20/6 1963 avkunnade laga kraft vunna utslag ådömts villkorligt frihetsstraff med 3 års prøvotid, fälldes sedermera till tukthusstraff för brott, som han begått natten mot 26/6 1966. Den villkorliga straffdomen förordnades att gå i verkställighet. *II 83/1967.*

Prövotiden ansågs alltså begynna då den för missnöjesanmälan mot häradsrättens utslag stadgade tiden utgått. Lagen angående villkorlig straffdom 20/6 1918 1 §.

Förbruten egendom.

34. A hade i Sverige under falskt namn hyrt en personbil av B, som innehade en affär för uthyrande av bilar, samt genom tullförnillning infört bilen därifrån till Finland. Enär B icke varit delaktig i tullförnillningen och A vid begäendet av sagda brott icke hade handlat för B och ej heller till dennes förmån, förklarades bilen icke vara förbruten till statsverket. *II 117/1964.*

35. Då A vid begäendet av ett dråp använt en kniv, som ej tillhörde honom utan B, som icke var medveten om att A omhändertagit densamma, förklarades kniven ej vara förbruten till statsverket. *II 86/1966.*

36. Värdet av eggvapen, som använts såsom medel vid begåendet av misshandelsbrott, kunde ej förklaras förbrutet till statsverket. *II 8/1966.*

Sistnämnda tvenne rättsfall innebär tolkning av 2 kap. 16 § 3 mom. strafflagen.

37. A hade i strid med gällande reglementeringsbestämmelser utfört ur landet 920.000 gamla mark och för detta belopp i Sverige tillhandlat sig två personbilar av märket Chevrolet. Då A sedermera genom tullförnimmelning försökte införa bilarna till Finland förklarades väl bilarna men icke det penningbelopp, som använts för inköp av dessa, förbrutna till statsverket. Ett justitieråd förklarade såväl penningarna som bilarna förbrutna till statsverket. *II 1/1965.*

38. Värdet av träd, vilka avverkats i strid mot avtal om skogens fredning, dömdes förbrutet, oaktat den person, som gjort sig skyldig till den olovliga avverkningen, avlidit. Plenumavgörande; två justitieråd voro av avvikande mening. *I 3/1967.*

Enligt 22 § 1 mom. lagen om enskilda skogar 11/5 1928 var brukandet av skog i strid mot fredningsavtal en straffbelagd handling; hade skog brukats på nyssnämnt sätt skulle sålunda olovligen avverkat virke eller dess värde förklaras förbrutet (sagda paragrafs 2 mom.). Praxis utgick tidigare ifrån, att förverkandet av virket eller dess värde var en straffpåföljd, varför, om den sakfällde avlidit, dennes rättsinnehavare icke kunde ådömas denna påföljd. HD har nu i detta rättsfall intagit en annan ståndpunkt. Jämlikt 25 § sagda lag tillfaller behållning av virke, som dömts förbrutet, skogsvårdsnämnden och användes till främjande av skogsvården. Den i nämnda lag stadgade konfiskationen har sålunda fastmer karaktären av skadeersättning. Omförmälda lag har ersatts med en ny lag om enskilda skogar 15/9 1967, som i förevarande avseende innehåller motsvarande bestämmelser (12 och 17 §§).

Nådeäranden.

Enligt 29 § 1 mom. regeringsformen kan Republikens president i enskilda fall, efter att hava inhämtat utlåtande av HD, genom beviljande av nåd upphäva eller mildra straff. På grund av ordalydelsen kunde benådningsrätten tillämpas endast i avseende å utdömda straff. Praxis har dock ingripit och tolkat ifrågavarande stadgande extensivt. I utbildandet av praxis har HD i betydande mån deltagit, ty statschefen kan ju ej bevilja nåd utan att först hava inhämtat utlåtande av densamma. Man har bl. a. ansett, att benådningsrätten i vissa fall kan utsträckas till straffverkställigheten. Sålunda har till frihetsstraff dömd person i benådningsväg försatts i villkorlig frihet. Även person,

som enligt lagen om internering av farliga återfallsförbrytare 9/7 1933 förordnats till internering i tvångsinrättning, har ansetts i benådningssvåg kunna villkorligt frigivas (II 66/1966). Däremot har anstånd med straffverkställigheten ej ansetts kunna beviljas i benådningssvåg (II 71/1966). Tvenne sistnämnda avgöranden bekräfta dock endast tidigare praxis, ty HD har förut i motsvarande fall intagit samma ståndpunkt. — Då HD vid handläggningen av ett mål fann, att den straffskala, som tillämpades på den brottsliga gärning, som stannade den åtalade till last, ledde till ett för denne obilligt resultat, gjorde HD av eget initiativ hos Republikens president framställning om att det ådömda straffet i benådningssvåg skulle mildras (11 75/1964).

Viking Modeen.